

УДК 32.1.8

Веденєв В. О.,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії і соціальних наук,
Криворізький національний університет
(Україна, Кривий Пир), vedi2010@rambler.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКО–КУЛЬТУРНОЇ ДЕТЕРМІНАЦІЇ СУЧАСНОГО ЕТАПУ УКРАЇНСЬКОГО ПРОЦЕСУ СОЦІАЛЬНО–ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Зроблена спроба визначити на компонентному рівні політико–культурні детермінанти процесу сучасного соціально–політичного розвитку України. Аналізуються якісні параметри (рисни) політичної культури, які впливають на спрямованість сучасного етапу українського соціально–політичного розвитку. Розкривається вплив зовнішніх умов існування українського суспільства на формування особливостей національного менталітету та його елементу – політичної культури, остаточно визначаючих суперечливий характер вітчизняного політичного процесу. Як інструмент дослідження використовуються аксіологічний, компаративний, соціокультурний і соціально–психологічний методи.

Ключові слова: політична культура, ментальність, народна душа, політико–культурний ландшафт, політико–культурне оснащення громадян.

Суперечливий характер розвитку українського суспільства показує, що від уміння адекватно оцінити вплив окремих рис політичної культури на хід соціально–політичного розвитку країни та від уміння враховувати фактори впливу на саму політичну культуру залежить здійснення людьми своїх громадянських функцій, темпи і характер політичних перетворень. Особливо роль політичної культури підвищується в умовах перехідних суспільств [1], коли радикально змінюються цілі суспільного розвитку. При цьому підтримка владою нових соціальних орієнтирів неминує зберігати риси тимчасового зовнішнього перетворення, яке не пов'язане з змінами в політичній культурі населення. Тому навіть демократичний устрій, що закріпився в існуючій структурі органів державної влади без відповідного політико–культурного оснащення громадян, залишається поверховим перетворенням політичної системи [2, с. 1–2], яка зберігає передумови для зовнішнього безпідставного виникнення криз.

Мета статті: визначити на компонентному рівні політико–культурні детермінанти процесу соціально–політичного розвитку країни; завдання: уточнити якісні параметри (рисни) політичної культури, які впливають на спрямованість сучасного етапу українського соціально–політичного розвитку; розкрити вплив зовнішніх умов існування українського суспільства на формування особливостей національного менталітету та його елементу – політичної культури, остаточно визначаючих суперечливий характер вітчизняного політичного процесу.

Теоретико–методологічною основою дослідження є роботи закордонних авторів: Г. Алмонда, Д. Белла, С. Верби, Є. Вятра, Ш. Ейзенштадта, Ф. Ніцше, Т. Парсонса, А. Дж. Тойнбі, Е. Тоффлера, С. Хантінгтона, О. Шпенглера та ін.; російських авторів: А. Ахїєзера, Е. Баталова, К. Гаджисва, Л. Іоніна, В. Межуєва, А. Мельвіля, О. Панарина, О. Салміна, О. Соловійова та ін.; українських авторів: В. Бебика, П. Боковнева, Ю. Вассіяна, Є. Головахи, Н. Григорієва, М. Грушевського, Д. Донцова, О. Донченко, Я. Калакури, О. Киричука, Ю. Клена, Н. Костомарова, І. Кураса, Ю. Липи, В. Липинського, В. Литвина, Є. Маланюка, Л. Мосендза, Л. Нагорної, Т. Петрушіної, Ю. Романенко, О. Рудакевича, І. Франко, М. Хилька, Д. Чижевського, Ю. Шаповала та ін. Як інструмент дослідження використовуються

аксіологічний, компаративний, соціокультурний і соціально–психологічний методи.

Можемо констатувати, що сучасний український політико–культурний ландшафт має доволі складний вигляд, коріння якого слід шукати в історичному минулому [3]. Структура сучасної політичної культури України, на нашу думку, є сильно фрагментованою [4, с. 37–56], що має прояв в особливостях ціннісних уподобань великої кількості політичних партій (яких за сайтом Корреспондент.net на 25.01.2016 р. зареєстровано 316) [5], конфесій (католиків, православних) та регіонів, ціннісні середовища яких, формують набори діаметрально протилежних детермінант: на Заході переважно раціонального, а на Сході ірраціональні, емоційно–вольового начала [6, с. 248].

Така фрагментарність української політичної культури є відповіддю на непрості історичні умови існування народу під гнітом чисельних його поневолювачів і пов'язана, з одночасним існуванням українців в різних цивілізаційних напівсвітах [7, с. 579], які перетворювали їх в «громадянство недержавне» [8, с. 83] та врешті–решт не сприяли появі національної державності. Доречі, в вітчизняній історії як мінімум декілька разів (в середині XVII ст. та першій чверті XX ст.) з'являлись передумови для створення незалежної національної держави [9; 10]. Але за умов нереалізованості цих нагод вплив інокультурного тиску з боку могутніх країн–сусідів в доповненні з особливостями української ментальності («народної душі») постійно відтворювали цю політико–культурну фрагментованість суспільства.

В дослідженнях особливостей української ментальності від О. Киричука (який спирався на культурологічні і соціопсихологічні роботи М. Грушевського, Н. Костомарова, В. Липинського, Д. Чижевського [11, с. 11]) та від О. Донченко і Ю. Романенко (які спиралися на метод архетипів [12, с. 207–265]) йдеться про деякі риси національної ментальності, які відбивали фрагментований стан українства і, безумовно, були в структурі його «народної душі» слабкими рисами.

По–перше, мова йде про схильність до анархізму (за О. Киричуком «анархічного індивідуалізму, без належного прагнення до державності» або за О. Донченко і Ю. Романенко «антидержавного, зоологічного індивідуалізму самозамкнутості»), який у тлумаченні П. Боковнева мав прояв у прагненні кожного (українця–прим. В. В.) дотримуватися своєї сторони «jeder in ihrige Seite» [13, с. 26].

Заради об'єктивності слід сказати про те, що не всі українські науковці поділяють цю точку зору. Т. Петрушіна вважає, що положення про «схильність до анархізму» «є доволі спірним і вимагає ґрунтованих доказів» [14, с. 420]. Але, що є більш ґрунтованим доказом, чим сама історія бездержавного існування українців.

По–друге, йдеться про вказану ще М. Костомаровим емоційно–чуттєву складову «народної душі» українсько–руської суспільності [15, с. 26] (за О. Киричуком «перевагу емоційно–чуттєвого над волею і інтелектом» або за О. Донченко і Ю. Романенко «емоційно–естетичної домінантності»), яка не співпадала з раціональними правилами гри в політичному середовищі, та за таких обставин і не відтворювала належних умов до поміркованості, розваженості політичних дій людини в прагненні відтворити національну державність.

По-третє, за спостереженнями Н. Григорієва багато дослідників підкреслюють політичну пасивність українців, а саме те, що вони «не люблять політики». У крайній формі ця думка була висловлена І. Франко в статті «Дещо про себе самого», де автор пише про українську расу, як «мало здібну до політичного життя» [16, с. 271–272]. Ще один висновок, який на основі узагальнення різних поглядів робить Н. Григорієв про українську «народну душу», торкається одночасно властивого українцям прагнення як до індивідуалізму, так і до колективізму [17, с. 15–16, 52–55]. Але ряд учених, в тому числі і Д. Чижевський, вважали тільки індивідуалізм (і прагнення до свободи) однією з основних рис української національної вдачі [18, с. 17].

Вищезгадані слабкі риси української «народної душі» (ментальності) не могли бути підґрунтям для формування єдиної національної політичної культури. Проте ідеологи українського національного відродження шукають інші інструменти інтеграції. Звертається увага на релігійність українців, яку свого часу підкреслював і Н. Костомаров, написавши про те, що «народ южноруський – глибоко релігійний народ» [15, с. 59]. В той же час за умов мультіконфесійності країни, коли існують значні релігійні розходження та відверте протистояння католицького Заходу та православного Сходу, ставка на животворчу силу релігії, «наявність релігійного кореня в українського народу» [19, с. 14] була помилковою. Стан того релігійно-ментального протистояння та культурної фрагментованості українства наступним чином описує ідеолог ОУН Ю. Вассиян: «Наступ Заходу в формі католицизму... зробив у нашій історії вилам, до нині ще ніяк не заглажений. Ця половинчастість... вказує на внутрішню несущільність, розшарованість, на брак органічного центру в історичному житті українського народу» [20, с. 59].

Але незважаючи на українські реалії ідеї використання релігії як дієвого інструменту інтеграції соціуму не зникає. Д. Донцов взагалі, в контексті свого оксиденталізму [21; 22; 23] пропонує релігійну переорієнтацію українців з православ'я на католицтво, якому він відводить роль фактору боротьби за духовне переродження та історичне самоутвердження українців. Вочевидь, що цей порив у Д. Донцова виник під впливом поглядів О. Шпенглера. І ми повинні його сприймати як спробу сутнісно-глибинної еманатії європейського, «готичного» Духу в українські реалії першої чверті ХХ ст. та намагання відтворити в них європейський спосіб життя, створити в Україні єдину державну, політичну за суттю, націю європейського зразку. Ця «політична нація», за поглядами Д. Донцова, створюється не на принципах «етнічно-кровної» тотожності [24, с. 260], а на засадах того, що ми зараз називаємо «громадянським суспільством», в якому на думку Л. Іоніна в «напруженій взаємодії переплетені абстрактно універсалістські принципи і партикуляристські основи спільнот» [25, с. 191].

Якщо взагалі піднятися до узагальнень, то є можливість відслідкувати, що після Революції 1917 р. відбулись якісні зміни в системі національної ідеології, пов'язані з переходом від ідеї соціалістичного Прогресу до ідеї вічного Сакруму. Відтепер релігійність розуміється як чинник загальнонаціонального і культурного піднесення, а не як патріархальна, ретроградна традиція. У творчості не тільки Д. Донцова, але і національно зорієнтованих

діячів української культури Ю. Клена, Ю. Липи, Є. Маланюка та Л. Мосендза знайшли віддзеркалення релігійні (католицькі) мотиви. Метою впровадження цієї інтелектуально-духовної тенденції було намагання оксиденталізувати українську ментальність і культуру, зробити їх більш аскетичними (на зразок протестантських) та гнучкими, високо динамічними, що могло забезпечити існування українства за всіляких несприятливих умов.

В разі застосування екстраполяції, та при зверненні до поглядів В. Липинського, які пояснювали причини українських негараздів в історичному минулому, виникає розуміння того, що вони є актуальними і на початку ХХІ ст. За його поглядами, серед цих негараздів є такі як: а) боротьба за отаманство, яка на ментальному рівні властива українству, де «замість характерів – доколінний шлик; замість сталого ідеї – шодня інший настрій; зброею – демагогія і брехня; мотивом – злоба, зажерливість і пиша; тактикою – зрада, а суттю – порожнеча» [26, с. 69]; б) «апетити до необмежених спекуляцій і до влади, опертої не на моральний авторитет і реальну силу продукції та меча, а на гешефтьярській сприті та... силі гроша» [27, с. 28]; в) «нічим не обуздане хамство» [26, с. 64]; г) схильність до неорганізованості, непослуху, який, за визначенням Ф. Ніцше, є «доблестю раба» [28, с. 34]; д) домінування «інтересів хаотичних «партійних» сполук... над інтересами держави» [27, с. 64]; е) намагання об'єднати Україну на основі протиставлення її політики або Сходу, або Заходу. В той час як сам В. Липинський звертав увагу на те, що Україна не може об'єднатися «ненавистю до Москви або Польщі, бо ненависть до Москви зажене її в Польщу, ненависть до Польщі зажене її в Москву, а ненависть до обох одночасно – в петлю самогубця» [26, с. 74].

Не «в загіпнотизованій... ненавистю банди» виникає жага і потреба державотворення, а в патріотизмі, що ґрунтується «на любові до своїх земляків» [26, с. 77]. За В. Липинським патріотизм полягає у докладанні зусиль для створення оптимальних умов для людського, державного і політичного існування своїх земляків, щоб було честю носити ім'я Українця, а «не мріяти про витоплення в Дніпрі більшості своїх же... земляків» чи практикувати псевдонаціоналістичну «моду лавчників» із запозиченим від нащадків хазар гаслом «свій до свого по своє» [26, с. 77]. За сучасних умов такі псевдопатріотизм і псевдонаціоналізм є прикриттям для бездуховності, безрелігійності та політичної деструктивності, за поглядами В. Липинського саме їм у сполученні з шовінізмом притаманні «політичне руйництво, зрадництво, хитрість, безвольність, отаманія, самозакоханість, кар'єризм, здеклясованість» [26, с. 78]. На превеликій жаль люди, наділені саме такими соціально-психологічними рисами, формують сучасний український політикум.

Слід звернути увагу на те, що в минулому відомі українські політичні мислителі бачили різні засади підґрунтя національної державності. За Д. Донцовим основою політичного життя та процесу державотворення має бути невгамовна психологія здобування [29], «експансія, бажання розросту», войовничість, емоційний захват, заснований на жадобі людини до влади [30, с. 150], за В. Липинським – дисципліна, послух, відповідна моральна сила народу, моральний авторитет, традиційна гетьманська влада [26, с. 66, 77].

Висновки. Враховуючи вищесказане можемо визначити, що суперечливий характер вітчизняного політичного процесу пояснюється особливостями українського національного менталітету та його складового елементу – політичної культури, які формувалися в непростих історичних умовах відсутності національної державності, під інокультурним тиском з боку більш могутніх країн–сусідів. Складний вигляд політико–культурного ландшафту сучасної України відбиває фрагментарність соціального середовища, яке довгий час існувало в різних цивілізаційних напівсвітах, що і сприяло підтримці різних ціннісних уподобань громадян у вигляді чисельних політичних партій, релігійних конфесій та етнічних особливостей регіонів. Відтворювали політико–культурну фрагментованість суспільства та не сприяли появі національної державності такі особливі риси української ментальності, як схильність до анархізму; політична пасивність; емоційність та чуттєвість, що не співпадали з раціональними правилами політичної гри.

І наостанок, не зважаючи на непрості історичні умови існування українського народу, розбіжності думок з приводу засад національної державності та політичної культури, зрозумілим є одне, – нормальний клімат для розвитку суспільства може забезпечити тільки демократична політична культура, яка є продуктом наполегливої, свідомої співпраці громадян та результатом еволюційного розвитку суспільства. Враховуючи фрагментованість української політичної культури, наявність в ній різних ціннісних уподобань громадян, запорукою інтеграції суспільства може бути запровадження принципів політичного плюралізму, мультикультурності та самоврядуваності, що дасть можливість мирно співіснувати в межах єдиної України різним політичним ідеологіям, релігійним конфесіям та самобутнім регіонам.

Список використаних джерел

1. Поліщук І. Політико–культурний фактор в електоральному процесі перехідного суспільства / І. Поліщук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.democracy.kiev.ua/publications/collections/conference_2006/Polischuk.pdf.
2. Соловьев А. И. Электоральный дефолт и деинституализация политического рынка / А. И. Соловьев // Полис. – 2004. – №1. – С.1–2.
3. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К.: ПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 496 с.
4. Веденеев В. Политическая культура постсоветских обществ: традиции, либеральные ценности и перспективы / В. Веденеев. – Кривой Рог: Минерал, 2002. – 194 с.
5. В Украине зарегистрировали рекордное количество партий [Електронний ресурс]: за даними Корреспондент.net, 25 янв. 2016. – Режим доступу: /3619897–v–ukrayne–zarehystryrovaly–rekordnoe–kolychestvo–partyi.
6. Шлемкевич М. Галичанство / М. Шлемкевич // Політолог. читання. – 1993. – №1. – С.245–301.
7. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламент. вид., 2011. – 808 с.
8. Липинський В. Народы поневолені і народи нederzhavni / В. Липинський // Сучасність. – 1992. – №6. – С.83–85.
9. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття / Н. Яковенко. – [3–е вид.]. – К.: Критика, 2006. – 584 с.
10. Енциклопедія історії України: в 10 т. / [редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.]; НАН України, Ін-т історії України. – К.: Наук. думка, 2003 – 2013.
11. Киричук О. В. Ментальність: сутність, функції, генеза / О. В. Киричук // Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості: Тези доповідей та матеріали міжнар. наук.–практ. конф., м. Луцьк. – 18–23 черв. 1994 р. – Ч. I. – Київ–Луцьк, 1994. – С.7–20.
12. Донченко О. Архетипи соціального життя і політика: [монографія] / О. Донченко, Ю. Романенко. – К.: Либідь, 2001. – 334 с.

13. Bokowneff P. Das Wesen des Russentums: Eine völkerysychologische Studie. – Langensalza: Beyer & Söhne [Verf.], 1930. – 72 s.
14. Петрушина Т. О ментальности украинского этноса / Т. Петрушина // Соціальні виміри суспільства: Збірник наукових праць. – К.: Інститут соціології НАН України, 2011. – Вип.3 (14). – С.399–429.
15. Костомаров Н. И. Две русские народности / Н. И. Костомаров; [обработ. текста, ред. А. П. Ковалева; предисл. В. А. Дорошенко]. – Киев; Харьков: Майдан, 1991. – 71 с.
16. Франко І. Дещо про себе самого / І. Франко // Оповідання. – Х.: Рух, 1925. – С.269–279. – (Твори: у 30 т. / І. Франко; [до друку виготовував І. Лизанівський; за заг. ред. С. Пилипенка]; Т.2, Кн.2. – 288 с.).
17. Григорієв Н. Українська національна вдача [текст] / Н. Григорієв. – Вінніпег–Манітоба: Видання Української видавничої спілки в Канаді, 1941. – 61 с.
18. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні [текст] / Д. Чижевський. – [2–е вид.]. – Мюнхен: [б.в.], 1983. – 175 с.
19. Липинський В. Релігія і Церква в історії України / В. Липинський. – Нью–Йорк: Булава, 1956. – 111 с.
20. Вассиян Ю. Суспільно–філософські нариси / Ю. Вассиян. – Чикаго: Вид–во «Самостійної України», 1958. – 92 с.
21. Донцов Д. Справа унії / Д. Донцов // Шляхи. – 1916. – №5. – С.54–70.
22. Донцов Д. Церква і націоналізм / Д. Донцов // ЛНВ. – 1924. – Т.83, Кн.5. – С.75–82.
23. Донцов Д. Кардинал Мерсіє – слуга Бога і нації / Д. Донцов. – К.: СУМ, 1992. – 78 с.
24. Донцов Д. «Той перший» (Пам'яті Петра Великого) / Д. Донцов // ЛНВ. – 1925. – Т.86, Кн.3. – С.257–262.
25. Ионин Л. Г. Социология в обществе знаний: от эпохи модерна к информационному обществу / Л. Г. Ионин. – М.: Изд. дом ГУ–ВШЭ, 2007. – 432 с.
26. Липинський В. Хам і Яфет. З приводу десятих роковин 16/29 квіт. 1928 р. / В. Липинський // Сучасність. – 1992. – №6. – С.63–76.
27. Липинський В. Покликання «варягів» чи організація хліборобів? (Кілька уваг з приводу статті Є. Х. Чикаленка «Де вихід?») / В. Липинський. – Нью–Йорк: Булава, 1954. – 154 с.
28. Ницше Ф. Так говорил Заратустра / Ф. Ницше. – М.: Мысль, 1990. – С.5–237. (Сочинения: в 2–х т. / Ф. Ницше; пер. с нем.; сост., ред. и авт. прим. К. А. Свасьяна; Т.2).
29. Донцов Д. Дух американізму / Д. Донцов // ЛНВ. – 1929. – Т.98, Кн.4. – С.357–371.
30. Донцов Д. Сансара / Д. Донцов // ЛНВ. – 1928. – Т.95, Кн.2. – С.149–158; Кн.3. – С.256–270.

References

1. Polishhuk I. Polityko–kul'turnyj faktor v elektoral'nomu procesi perehidnogo suspil'stva / I. Polishhuk [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.democracy.kiev.ua/publications/collections/conference_2006/Polischuk.pdf.
2. Solov'ev A. I. Jelektoral'nyj defolt i deinstitalizacija politicheskogo rynka / A. I. Solov'ev // Polis. – 2004. – №1. – S.1–2.
3. Kalakura Ja. S. Ukrai'ns'ka kul'tura: cyvilizacijnyj vymir / Ja. S. Kalakura, O. O. Rafal's'kyj, M. F. Jurij. – K.: IPiEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrai'ny, 2015. – 496 s.
4. Vedeneev V. Politicheskaja kul'tura postsovetskih obshhestv: tradicii, liberal'nye cennosti i perspektivy / V. Vedeneev. – Krivoj Rog: Mineral, 2002. – 194 s.
5. V Ukraine zaregistirovali rekordnoe kolichestvo partij [Elektronnyj resurs]: za danymy Korrespondent.net, 25 janv. 2016. – Rezhym dostupu: <http://korrespondent.net/ukraine/3619897–v–ukrayne–zarehystryrovaly–rekordnoe–kolychestvo–partyi>.
6. Shlemkevych M. Galychanstvo / M. Shlemkevych // Politol. chytannja. – 1993. – №1. – S.245–301.
7. Politychna encyklopedija / redkol.: Ju. Levenec' (golova), Ju. Shapoval (zast. golovy) ta in. – K.: Parlament. vyd., 2011. – 808 s.
8. Lypyn's'kyj V. Narody ponevoleni i narody nederzhavni / V. Lypyn's'kyj // Suchasnist'. – 1992. – №6. – S.83–85.
9. Jakovenko N. Narys istorii' Ukrai'ny z najdavnishyh chasiv do kincja XVIII stolittja / N. Jakovenko. – [3–je vyd.]. – K.: Krytyka, 2006. – 584 s.
10. Encyklopedija istorii' Ukrai'ny: v 10 t. / [redkol.: V. A. Smolij (golova) ta in.]; NAN Ukrai'ny, In–t istorii' Ukrai'ny. – K.: Nauk. dumka, 2003 – 2013.
11. Kyrychuk O. V. Mental'nist': sutnist', funkciij, g'enezja / O. V. Kyrychuk // Mental'nist'. Duhovnist'. Samorozvytok osobystosti:

Tezy dopovidje ta materialy mizhnar. nauk.–prakt. konf., m. Luc'k. – 18–23 cherv. 1994 r. – Ch. I. – Kyi'v–Luc'k, 1994. – S.7–20.

12. Donchenko O. Arhetypy social'nogo zhyttja i polityka: [monografija] / O. Donchenko, Ju. Romanenko. – K.: Lybid', 2001. – 334 s.

13. Bokowneff P. Das Wesen des Russentums: Eine völkerpsychologische Studie. – Langensalza: Beyer & Söhne [Verf.], 1930. – 72 s.

14. Petrushina T. O mental'nosti ukrainskogo jetnosa / T. Petrushina // Social'ni vymiry suspil'stva: Zbirnyk naukovykh prac'. – K.: Instytut sociologii' NAN Ukrainy, 2011. – Vyp.3 (14). – S.399–429.

15. Kostomarov N. I. Dve russkie narodnosti / N. I. Kostomarov; [obrab. teksta, red. A. P. Kovaleva; predisl. V. A. Doroshenko]. – Kiev; Har'kov: Majdan, 1991. – 71 s.

16. Franko I. Deshho pro sebe samogo / I. Franko // Opovidannja. – H.: Ruh, 1925. – S.269–279. – (Tvory: u 30 t. / I. Franko; [do druku vygotuvav I. Lyzaniiv's'kyj; za zag. red. S. Pylypenka]; T.2, Kn.2. – 288 s.).

17. Grygorii'v N. Ukrain's'ka nacional'na vdacha [tekst] / N. Grygorii'v. – Winnipeg–Manitoba: Vydannja Ukrain's'koj' vydavnychoj' spilky v Kanadi, 1941. – 61 s.

18. Chyzhevs'kyj D. Narysy z istorii' filosofii' na Ukraini [tekst] / D. Chyzhevs'kyj. – [2–e vyd.]. – Mjunhen: [b.v.], 1983. – 175 s.

19. Lypyn's'kyj V. Religija i Cerkva v istorii' Ukrainy / V. Lypyn's'kyj. – N'ju–Jork: Bulava, 1956. – 111 s.

20. Vassyjan Ju. Suspil'no–filosof's'ki narysy / Ju. Vassyjan. – Chykygo: Vyd–vo «Samostijnoi' Ukrainy», 1958. – 92 s.

21. Doncov D. Sprava unii' / D. Doncov // Shljahy. – 1916. – №5. – S.54–70.

22. Doncov D. Cerkva i nacionalizm / D. Doncov // LNV. – 1924. – T.83, Kn.5. – S.75–82.

23. Doncov D. Kardynal Mersije – sluga Boga i nacii' / D. Doncov. – K.: SUM, 1992. – 78 s.

24. Doncov D. «Toj pershyj» (Pam'jaty Petra Velykogo) / D. Doncov // LNV. – 1925. – T.86, Kn.3. – S.257–262.

25. Ionin L. G. Sociologija v obshhestve znaniy: ot jepohi moderna k informacionnomu obshhestvu / L. G. Ionin. – M.: Izd. dom GU–VShJe, 2007. – 432 s.

26. Lypyn's'kyj V. Ham i Jafet. Z pryvodu desjatyh rokovyn 16/29 kvit. 1928 r. / V. Lypyn's'kyj // Suchasnist'. – 1992. – №6. – S.63–76.

27. Lypyn's'kyj V. Poklykannja «varjagiv» chy organizacija hliborobiv? (Kil'ka uvag z pryvodu statti Je. H. Chykalenka «De vyhid?») / V. Lypyn's'kyj. – N'ju–Jork: Bulava, 1954. – 154 s.

28. Nicshe F. Tak govoril Zaratustra / F. Nicshe. – M.: Mysl', 1990. – S.5–237. (Sochinenija: v 2–h t. / F. Nicshe; per. s nem.; sost., red. i avt. prim. K. A. Svas'jana; T.2).

29. Doncov D. Duh amerykanizmu / D. Doncov // LNV. – 1929. – T.98, Kn.4. – S.357–371.

30. Doncov D. Sansara / D. Doncov // LNV. – 1928. – T.95, Kn.2. – S.149–158; Kn.3. – S.256–270.

Vedeneyev V. A., PhD, docent, associate professor of the faculty of philosophy and social science, Kryvyi Rih National University (Ukraine, Kryvyi Rih), vedi2010@rambler.ru

Features of the political-cultural determinants of modern stage Ukrainian process of socio-political development

The attempt has been made to define the component level political and cultural determinants of the process of contemporary social and political development of Ukraine. Analyzed qualitative parameters (traits) of political culture, influencing the direction of the current stage of Ukrainian social and political development. It reveals the external conditions existence of Ukrainian society that influence in formation features national mentality and his element – political culture, that finally determining controversial political process. Axiological, comparative, social-cultural and social-psychological methods are being used as tools for researches.

Keywords: political culture, mentality, folk soul, political-cultural landscape, political-cultural equipping of citizens.

Vedeneyev V. A., kandidat politicheskikh nauk, docent, docent kafedry filosofii i social'nykh nauk, Kriivorozhskij nacional'nyj universitet (Ukraine, Kriivoj Poz), vedi2010@rambler.ru

Особенности политико-культурной детерминации современного этапа украинского процесса социально-политического развития

Сделана попытка определить на компонентном уровне политико-культурные детерминанты процесса современного социально-политического развития Украины. Анализируются качественные параметры (черты) политической культуры, которые влияют на направленность современного

этапа украинского социально-политического развития. Раскрывается влияние внешних условий существования украинского общества на формирование особенностей национального менталитета и его элемента – политической культуры, которые окончательно определяют противоречивый характер отечественного политического процесса. Как инструмент исследования используются аксиологический, компаративный, социокультурный и социально-психологический методы.

Ключевые слова: политическая культура, ментальность, народная душа, политико-культурный ландшафт, политико-культурная оснащенность граждан.

УДК 342.5

Войтенко Ю. М.,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри політології, ДВНЗ «Переяслав-
Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди» (Україна,
Переяслав-Хмельницький), Voyt82@mail.ru

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ У МЕХАНІЗМІ СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ ЗАКЛАДЕНІ В КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Здійснено аналіз основних проблем котрі закладені у механізмі стримувань і противаг в чинній Конституції України. Наголошується на дисбалансі у повноваженнях між основними інститутами державної влади в Україні. Вказується, що Президент України не є главою виконавчої влади, але здійснює вплив на формування усіх її гілок. З огляду на це Україна є більше президентсько-парламентською республікою, ніж – навпаки. У цій статті автор дає рекомендації яким чином варто перерозподілити повноваження між вищими органами державної влади, щоб її збалансувати та унеможливити узурпацію будь-якою інституцією.

Ключові слова: Президент, Парламент, Уряд, інститут, ім'ячмент, баланс, повноваження, Конституція, закон, суд, депутат, республіка.

Сучасний процес державотворення нерозривно пов'язаний з формуванням головних політичних інститутів в системі державної влади України. За роки незалежності було зроблено чимало прорахунків котрі варто врахувати сьогодні при формуванні політико-правового поля держави. Особливо мова йде про наявність чинних та необхідність створення нових повноважень у Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та інших вищих органів державної влади, а також у винайденні оптимальної форми державного правління та налагодження механізму стримувань і противаг з метою унеможливлення узурпації державної влади будь-якою з інституцій. Динаміка суспільно-політичного життя вимагає коригування повноважень у вищих органах влади з огляду на основні завдання та функції котрі мають виконувати основні політичні інститути в державі.

Серед сучасних науковців котрі досліджують проблематику конституційних пошуків системи стримувань і противаг є: М. Томенко [6], В. Погорілко [5], М. Козюбра [3], А. Заєць [1] та ін.

Згідно ст.5 Конституції України (далі – КУ) Україна є республікою. При всьому цьому законодавець не визначив якою саме республікою (парламентською, президентською, чи – змішаною). Це дає різномудраччання форми державного правління як політикам, експертам, так і пересічним громадянам. За таких обставин однозначно стверджувати, що Україна де-юре чи/та де-факто є президентсько-парламентською республікою неможливо, адже є різні методології щодо особливостей визначення форм державного правління.

Досить вагомим для процесу побудови правової держави та становлення демократії в Україні є положення статті 6 КУ. Згідно нього державна влада в Україні